

Mida kõike öeldud ei ole. Küll seda, et inimkond jätab naerdes oma minevikuga hüvasti, et kätte on jõudnud ajaloo lõpp ja nii edasi. 2001. aastaga on küll nüüd teine aastatuhat ja kahekümnes sajand vähemalt eurooplaste jaoks läbi. Naer ja lõpp. Eks me siis naera, sest kes naerab viimasena, naervat paremini. Ometigi on jälg järele jäänud just neist, kes naersid esimesena, mis sest, et selle naeruga võis nende jaoks kõik lõppedagi. Tuna ei ole pilkeajakiri ega sajanditega sassi läinud, kui avab oma numbri Georg G. Iggersi esseega pealkirja all "Ajalooline mõtlemine XIX sajandil", millest tasub kõrva taha panna mõtte: "Ajalugu ei ole teadus, mis avaldab täpseid arvamusi tuleviku kohta, aga ta võib ja peab püüdma minevikku mõista."

Tõsised ja naljakad asjad on ajaloos lootusetult segi. Jäljendasid ju eestlased enda meelest lääneeurooplasi, kui nad korterisse tulles jätsid piinliku järjekindlusega välisjalanõud esikusse. Maailma avanedes tuli välja, et hoopis enam on selles nõukogulikku pärandit kui peent euroopalikku kommet. Mis muud kui mine protestiks kingadega voodisse.

Ja kui me räägime humanismist, siis sedagi on mõned kavalpead jaganud maksimaalseks ja minimaalseks humanismiks, mil ühe puhul on inimene jumalus, teisel pelgalt autonoomne olend.

Et Hašek oma Švejkiga polnud kaugeltki esimene tõlbi riigitruuduse tõgaja, tõestab Jaan Krossi Tunale tõlgitud Kotzebue "Memuaar revolutsioonivaimu kohta mõningaid Vene provintse silmas pidades" 18. sajandi lõpust, kus Kotzebue soovitab revolutsioonivaimu tõkestamiseks sulgeda ajalehed, klubid jne.

Riigitruudus ja enesetruudus. Kahe 20. sajandi eesti ajaloodoktori, Ants Viirese ja Enn Tarveli eluloolised seigad ja tegevus tõestavad veel kord, et kui naljakana see ka ei tundu, kõige absurdsematelgi aegadel oli mingi võimalus jääda iseendaks. Ja hoopis kurbnaljakas on, kui paljud ei tulnud selle peale.

Ott Raun

ALUSTUSEKS

